

Redningstjenestens rolle i krig

«2024: Avklaringspunkter / Veivalg »

1. Mil/**Sivil status** ✓

2. Folkerettslig rammeverk

3. Oppgaveendringer

4. Derogasjonsprosedyrer

5. Statlige forventninger

Innlemmelse og **beskyttelse**

6. Personellstatus

7. Beskyttelsesmerking

8. Rekvisisjonslov-effekt

Okkupasjon

9. Tilstedeværelse okkupasjon

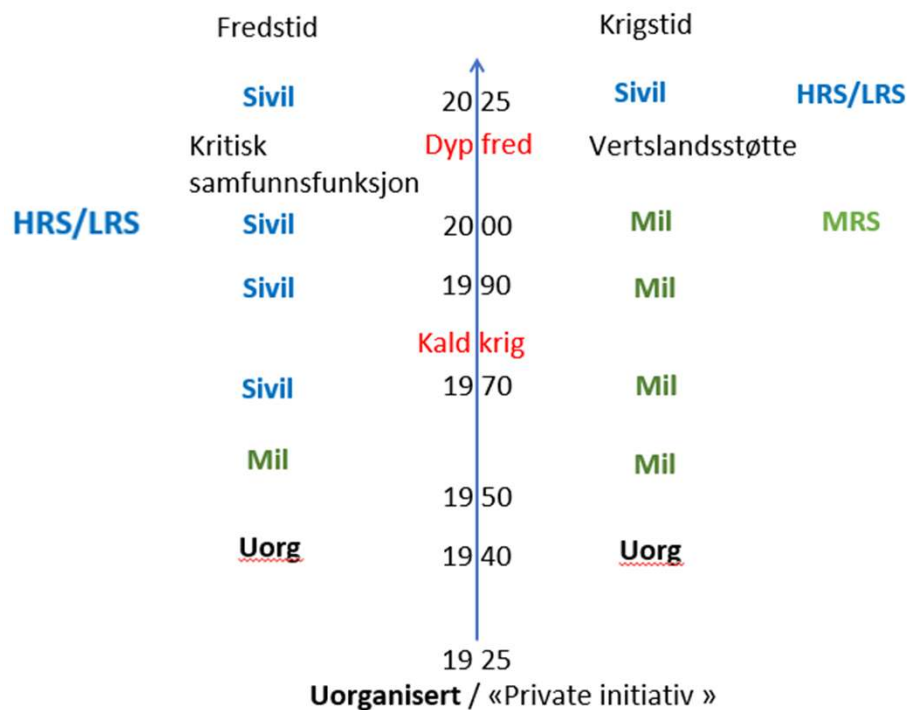
10. Forventninger okkupert område

11. Folkerett og okkupant

Avklaringspunkt 1: **Sivil status humanitær**

Statlig organisering

Meld. St. 9

(2024–2025)

Melding til Stortinget

Totalberedskapsmeldingen

Forberedt på kriser og krig

Meld. St. 9 (2024–2025) «Redningstjenesten er en sivil funksjon HRS, LRS koordinerer også under krig.»
«Beslutningen bidrar til å opprettholde skille mellom egne sivile og egne militære i krig (distinksjonsprinsippet).»
(Cooper 2025), En forpliktelse Norge har etter krigens folkerett.

Hovedredningssentralen

Mangelfullt planverk for krise og krig

Uklar rolle i krig

Grunnlaget for norsk samfunnssikkerhet og beredskap før 2024 har ikke tatt høyde for en redningstjeneste definert som en sivil funksjon i krigstid.

I 2025 starter planlegging av redningstjenesten som sivil funksjon i væpnet konflikt og krig.

Tildelingsbrev 2025:

OPPDRAG:	Utrede redningstjenestens rolle i krise og krig
Rapportering:	Årsrapport
Beskrivelse: Utredningen skal bl.a. omfatte: <ul style="list-style-type: none">• Aktuelle lovbestemmelser og konvensjoner i krig og krigslignende situasjoner, og hvilke konsekvenser disse kan få for utøvelsen av samfunnsoppdraget til redningstjenesten i situasjoner med forhøyet militær beredskap, i krigstid og under okkupasjon.• Hvilke tiltak som eventuelt må iverksettes for å unngå at søk- og redningsenheter kan bli definert som lovlige mål etter krigens folkerett.	

Proessen

- Steg 1: Innsamling av litteratur (ustrukturert litteratursøk)
- Steg 2: Semistrukturerte intervjuer og ustrukturerte intervjuer
- Steg 3: Tematisk (induktiv) litteraturgjennomgang
- Steg 4: Innsamling av litteratur (snøball)
- Steg 5: Tematisk (deduktiv) litteraturgjennomgang
- Steg 5: Kvalitativ spørreundersøkelse (HRS Redningsledelse, NRR+++...)

Takk til de som har besvart. De som ikke har svart bør gjøre det...

- Steg 6: Tematisk analyse
- Mulig Steg 7: Fokusgruppeintervju

Premiser

- Opprettholde de forpliktelser og forpliktende avtaler som følger av internasjonal rett gjeldende under væpnet konflikt
- Opprettholde de forpliktelser og forpliktende avtaler som følger av undertegnede konvensjoner, avtaler, intensjonsavtaler og andre relevante rettslige instrumenter.
- Den norske redningstjenesten defineres som en sivil enhet som utfører humanitært arbeid
- Hovedredningssentralen og de underlagte lokale redningssentralene skal også i væpnet konflikt og krig ivareta organisering og koordinering av redningstjenesten.

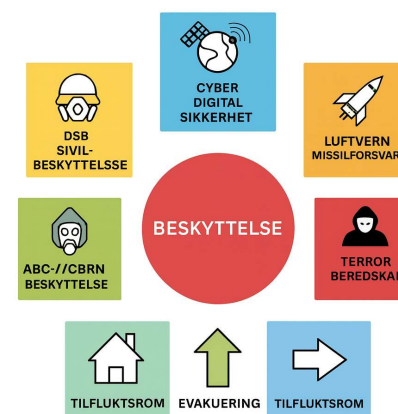
1.4 Avgrensninger

- Denne utredningen omhandler beskyttelse av personer og objekter slik dette er regulert i krigens folkerett (internasjonal humanitærrett).
- Videre tar utredningen ikke stilling til beskyttelse mot aktører som unnlater å respektere krigens folkerett, herunder angrep på sivile og humanitære personer eller objekter i strid med gjeldende rett.
- Slike trusler og scenarioer krever separate vurderinger og beskyttelsestiltak. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Sivilforsvaret har hovedansvar for utviklingen av et helhetlig sivil beskyttelseskonsept, hvor Hovedredningssentralen (HRS) og redningstjenesten bidrar inn.
- Utredningen avgrenses fra å utarbeide en konkret kontinuitetsplan for Redningstjenesten (RT). Forslagene til forbedringer utgjør likevull viktige innspill som bør danne grunnlag når RT utformer planer for å sikre operativ evne og motstandsdyktighet i krise og krig.
- Utredningen er ikke direkte knyttet til den nåværende sikkerhetspolitiske situasjon.

https://lovdata.no/artikkel/introduksjon_til_krigens_folkerett/4337

Beskyttelsestiltak (utover krigens folkerett)

Hovedredningssentralen

• Avklaringspunkt 2-3: Veldig kort oppsummert

«2024: Avklaringspunkter / Veivalg »

1. Mil/Sivil status ✓

2. Folkerettslig rammeverk

3. Oppgaveendringer

4. Derogasjonsprosedyrer

5. Statlige forventninger

2. Lang liste = internasjonale forpliktelser ref FN 2022:

- SAR-tjenester skal opprettholdes selv under væpnet konflikt.
- Staten må sikre effektiv og koordinert SAR-innsats ved nødsituasjoner til sjøs.
- SAR-operasjoner skal være **upartiske** og yte assistanse til alle personer i nød, **uavhengig av nasjonalitet, status eller omstendigheter**.
- Oppfordrer til samarbeid mellom stater, inkludert nabostater, for å sikre kontinuitet i SAR-tjenester.
- SAR-tjenester må være tilgjengelige og funksjonelle selv når sikkerhetssituasjonen er alvorlig
- Det forventes at partenes militære hensyn ikke gjør det unødvendig vanskelig å yte beskyttelse til syke, sårede og skipbrudne (både sivile og militære).
- Samvirkeprinsippet: «*særskilte konsekvens at alle offentlige etater, herunder Forsvaret, plikter å delta i redningsaksjoner med egnede og tilgjengelige ressurser*» Ref: støtte og samarbeid JD, FD 2018

3. I utgangspunktet ingen endring i primæroppgave i fredstid til krigstid

• Avklaringspunkt 4-5: Veldig kort oppsummert

«2024: Avklaringspunkter / Veivalg»

1. Mil/Sivil status ✓
2. Folkerettslig rammeverk
3. Oppgaveendringer
4. Derogasjonsprosedyrer
5. Statlige forventninger

4. Oppsigelse og karantenetid:

Traktater som ikke utgjør sedvanerett **kan formelt sies opp** gjennom *denunciation*. En slik oppsigelse **medfører imidlertid en karantenetid** – ofte 12 måneder – hvor staten fortsatt er bundet av traktatens bestemmelser. SAR-tjenesten må derfor opprettholdes i denne perioden.

Sedvanerett:

Bestemmelser som reflekterer **langvarig praksis** og *opinio juris*, som plikten til å redde personer i nød, gjelder uavhengig av traktatstatus. **Norge kan derfor ikke frasi seg disse forpliktelsene**, og må opprettholde SAR-evne også under væpnet konflikt.

5. Staten forventer at redningstjenesten opprettholder funksjon som **kritisk sivil samfunnsfunksjon** i krig og opprettholder sine internasjonale forpliktelser. Ref avklaringspunkt 2.

I utgangspunktet skal redningstjenesten opprettholde alle pliktene inngått via internasjonale-, multilaterale-, og bilaterale avtaler.

Redningstjenestens rolle i krig

«2024: Avklaringspunkter / Veivalg »

1. Mil/**Sivil status** ✓

2. Folkerettslig rammeverk

3. Oppgaveendringer

4. Derogasjonsprosedyrer

5. Statlige forventninger

Innlemmelse og **beskyttelse**

6. Personellstatus

7. Beskyttelsesmerking

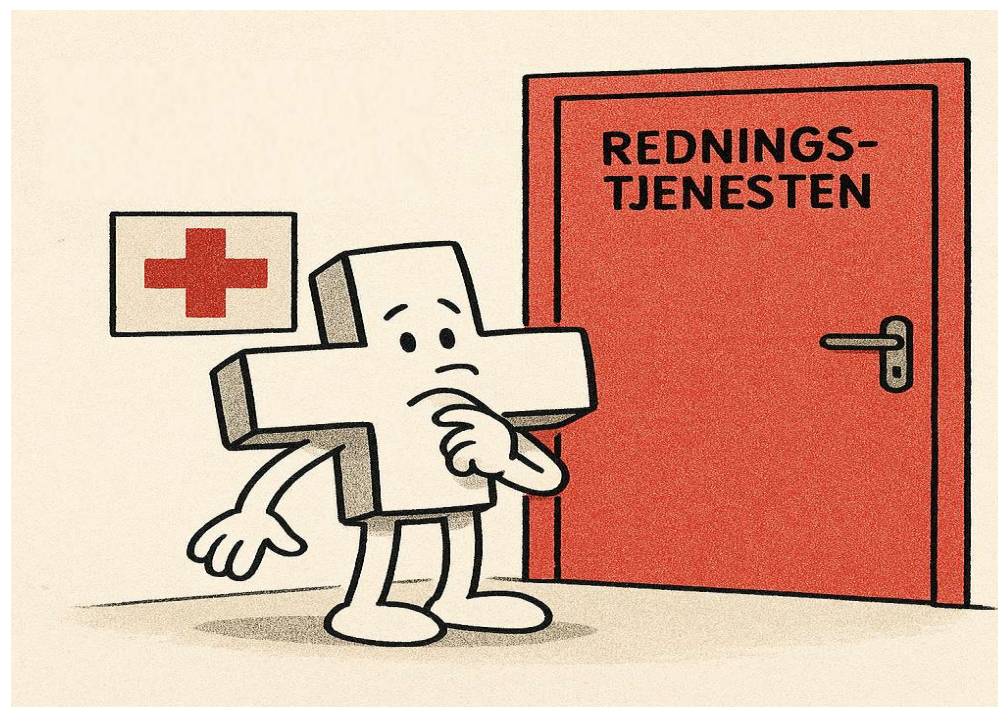
8. Rekvisisjonslov-effekt

Okkupasjon

9. Tilstedeværelse okkupasjon

10. Forventninger okkupert område

11. Folkerett og okkupant

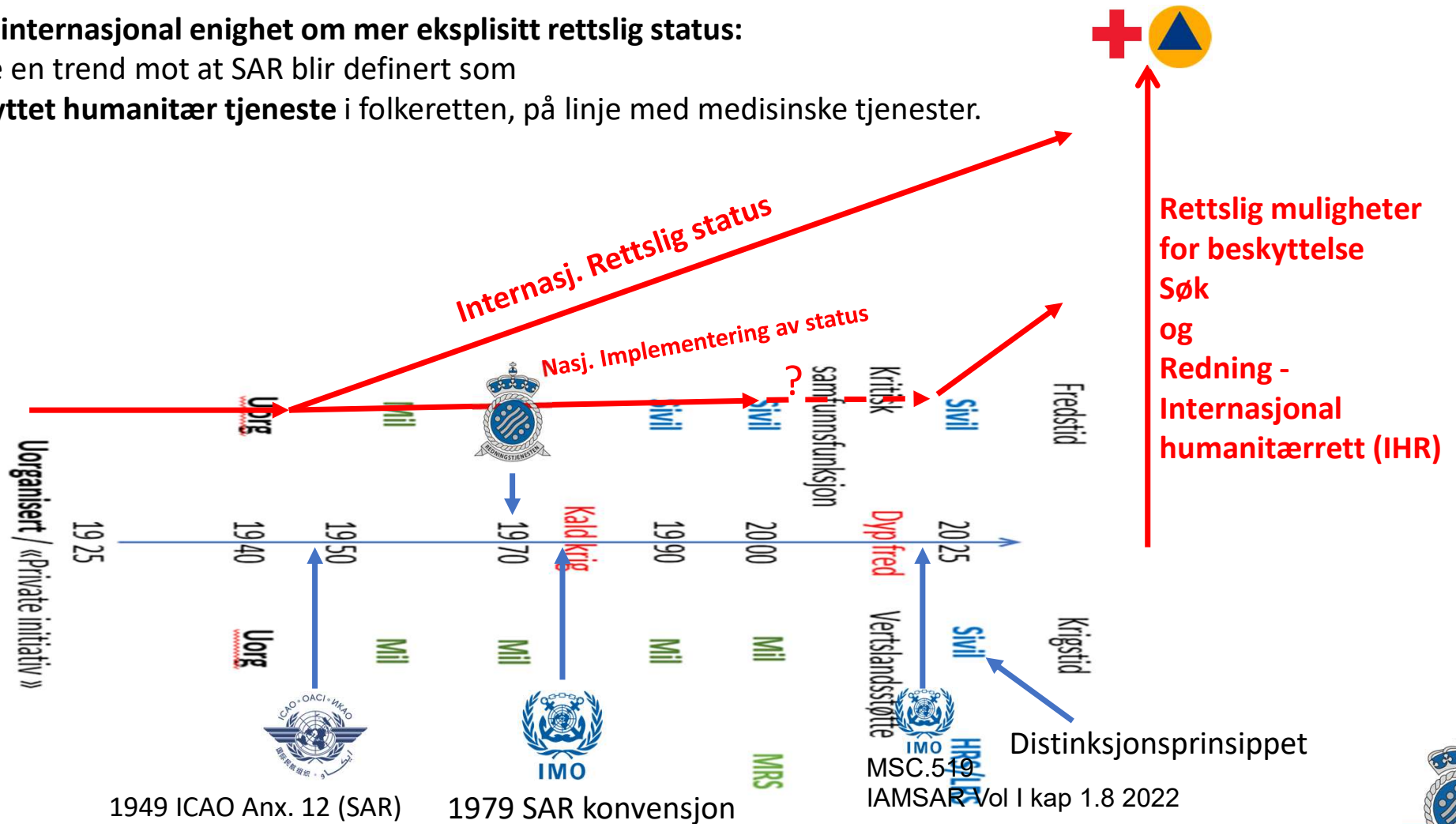
«Vi må sørge for at de som har krav på beskyttelse, får mest mulig beskyttelse»

ref: assisterende juridisk direktør i Forsvarsstaben (FST). 2024

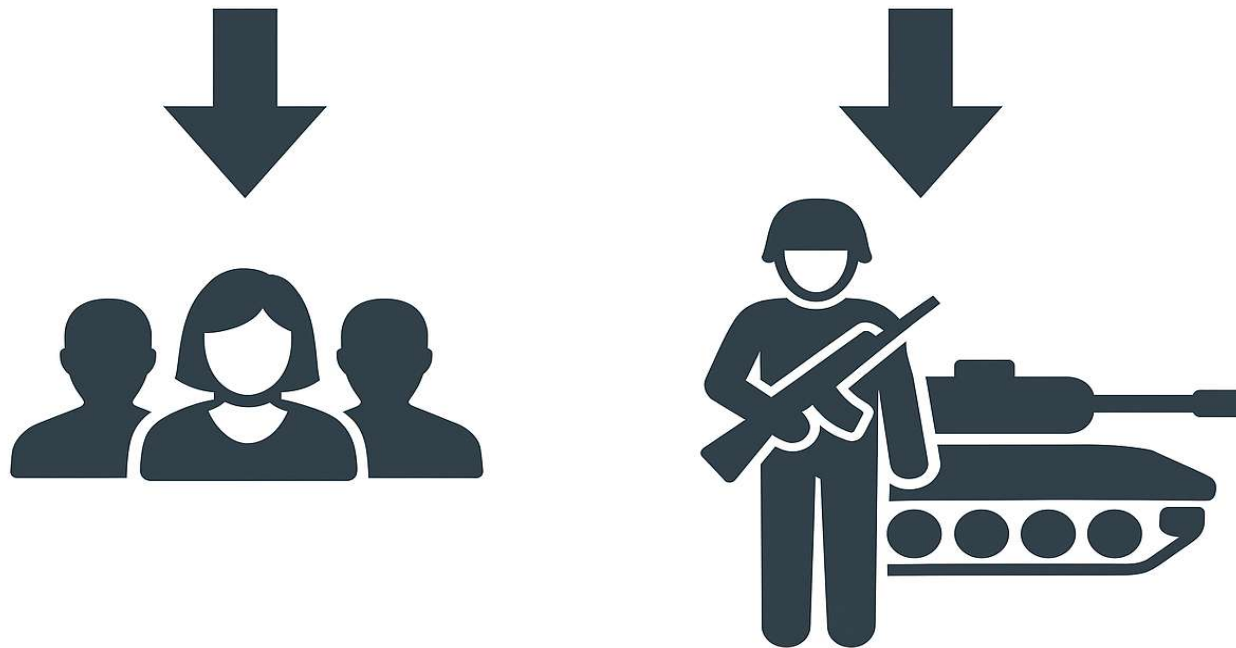
Utviklingstrekk SAR

Bredere internasjonal enighet om mer eksplisitt rettslig status:

Vi kan se en trend mot at SAR blir definert som en **beskyttet humanitær tjeneste** i folkeretten, på linje med medisinske tjenester.

Distinksjonsprinsippet

Stridende skal alltid skille mellom sivile og militære mål – kun militære mål kan angripes.

«Norge er etter krigens folkerett forpliktet til å ta alle praktisk mulige forholdsregler for å opprettholde et skille mellom egne sivile og egne militære i krig (distinksjonsprinsippet).»

Ref: Copper, Redningskonferansen 2025

•Avklaringspunkt 7: Beskyttelsesmerking

«Internasjonal humanitærrett (IHR) gir statene adgang til å bruke beskyttelsesemer for å sikre særskilt beskyttelse av personell, objekter og enheter med medisinske og humanitære formål. Implementeringen skjer gjennom nasjonal lovgivning, og kan bidra til beskyttelse av redningstjenesten som en samfunnskritisk funksjon – når deler av tjenesten oppfyller kravene til særskilt beskyttelse.»

Distinksjon vs Spesiell beskyttelse

Distinksjon – grunnleggende generell beskyttelse

Spesiell beskyttelse – ekstra utvidet vern

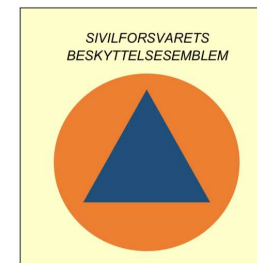
«Spesiell beskyttelse innebærer blant annet at det er strengere krav til å anse personen eller objektet som lovlig mål...» ref manual krigens folkerett 2025

Utvidet vern – kan være en vesentlig faktor for å **opprettholde sivil samfunnskritisk funksjon** i situasjoner med krise og krig.

-Røde Kors-emblemet gir den «sterkeste» beskyttelsen i internasjonal konflikt og farvann, men krever streng etterlevelse.

-Sivilforsvaret gir bred nasjonal beskyttelse og operativ støtte, og kan være beskyttet internasjonalt hvis korrekt merket og status

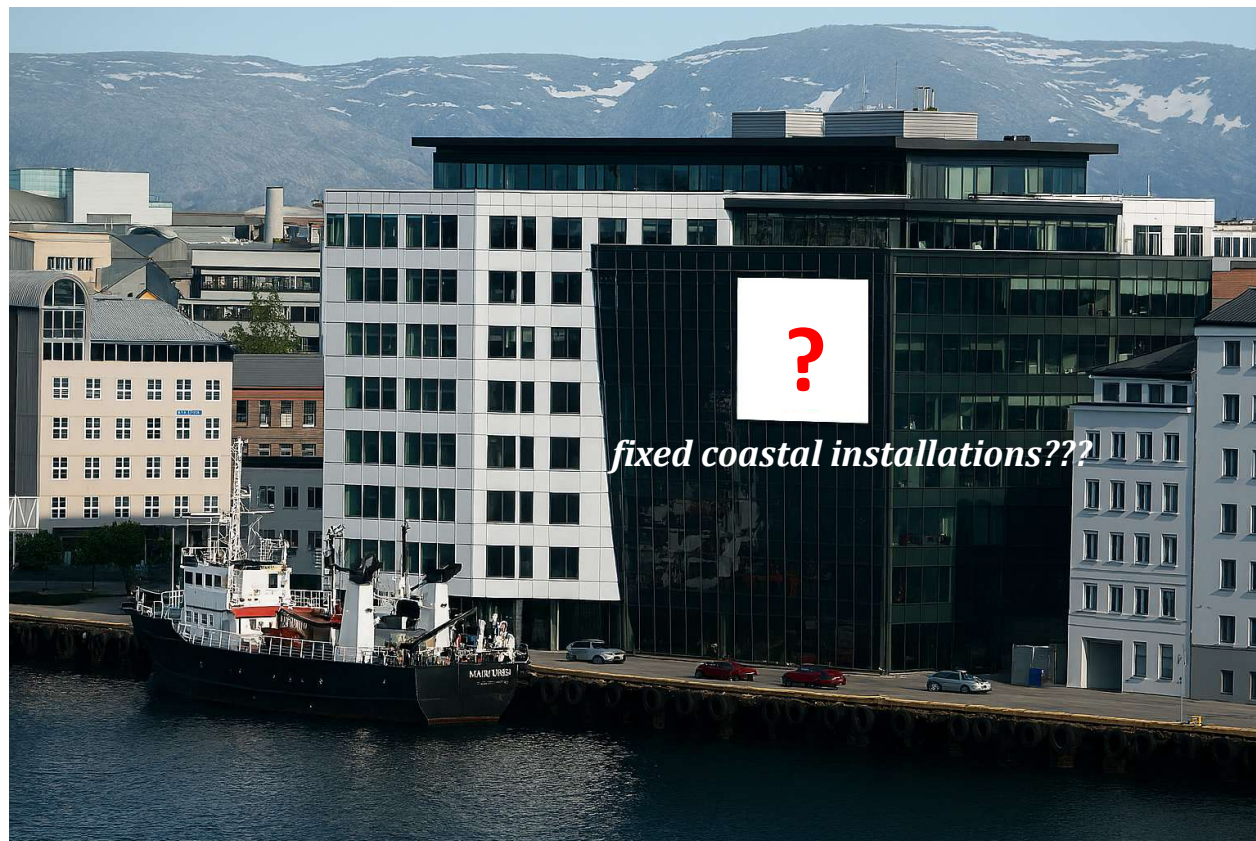
Norge har gjort emblemmissbruk straffbart etter straffeloven § 166.

GK. II Artikkel 27

*“(1) Under the same conditions as those provided for in Articles 22 and 24, **small craft** employed by the State or by the officially recognized lifeboat institutions for coastal rescue operations, shall also be respected and protected, so far as operational requirements permit.
(2) The same shall apply so far as possible to **fixed coastal installations** used exclusively by these craft for their humanitarian missions.”*

1949. Før SAR konvensjonene.
Egen SAR funksjonsbeskrivelse m/RCC'er
etc. ikke etablert

2017 ihl-database

“States have so far not been prepared to expand the protection accorded by international humanitarian law to rescue craft, their coastal installations and their crews and personnel. With regard to the status of the said crews and personnel, Article 27 itself is silent.”
ICRC commentary

2022 IAMSAR VOL I kap 1.8, 2022

“Although the Convention is silent on the marking of fixed coastal installations, it is reasonable that they may, in wartime, display the distinctive emblem of the red cross, the red crescent or the red crystal on a white background.”

• Forholdet mellom Personnel Recovery (PR) og Search and Rescue (SAR)

Personnel Recovery (PR) er et **overordnet militært konsept** som defineres som summen av militære, diplomatiske og sivile tiltak for å hente ut og reintegrere **isolert personell** (soldater, flygere, personell i risikoområder osv.). Det er ment å omfatte alle tilgjengelige midler for gjenvinning og kan gjennomføres i fredstid, krise eller væpnet konflikt.

Uthentingsmetoder under PR

PR-konseptet samler ulike metoder basert på forventet fiendtlig innblanding og trent personell:

- **SAR (Search and Rescue):** Uthenting hvor **fiendtlig innblanding ikke er forventet**. Dette er redningstjenestens normale virkeområde.
- **CR (Combat Recovery):** Uthenting der **fiendtlig innblanding kan forventes**, men hvor personellet og/eller redningsstyrken **mangler CSAR-trening**.
- **CSAR (Combat Search and Rescue):** **Spesialisert uthenting der fiendtlig innblanding kan forventes**, med bruk av dedikerte styrker og personell trent til denne type uthenting. CSAR er en taktisk/militær funksjon, ikke primært en livreddende funksjon.

Avgjørende Skillekriterium

Ifølge ICRC (kommentar 2191) ligger det mest avgjørende skillekriteriet i **våpenføringen** til fartøyet:

- **Beskyttet Kystredning (SAR):** Redningsfartøyet er **u-væpnet** (utover lette våpen for selvforsvar) og opererer under det humanitære folkerettens regler for redning.
- **CSAR:** Fartøyet er **væpnet** med annet enn lette våpen for selvforsvar. En slik operasjon vil da sannsynligvis kvalifisere som en militær CSAR-operasjon og **mister dermed sin beskyttelse** som en ren redningsoperasjon under IHL.

Den bilaterale avtalen med Russland «Barrentsavtalen» har til hensikt å legge til rette for samarbeid innen søk og redning i grenseområdene, inkludert grensekrysningsprosedyrer. Tidligere øvelser av avtalen «Øvelse Barents» og SAR møtevirksomhet er satt på pause etter 2022. Samarbeid og redning av personer i nød, uansett bakgrunn og status, gjennomføres som normalt iht til SAR konvensjoner og SAR i Arktis avtalen.

Siste års øvelser før 2022 har vist det vanskelig å få klarering til å krysse territorialgrensen. Det har i de siste årene vært angrep på militære mål på Kolahalvøya som har økt spenningen i området. Dette kan blant annet ses gjennom GPS forstyrrelser i øst Finnmark. Muligheten og tiden til å få grenseklarering vil trolig påvirkes av den væpnede konflikten ikke langt fra den norsk russiske grensen.

Sjøhendelser i Varangerfjorden kan resultere i drift av personer og fartøy i nød inn i Russisk territorium. Tiden til å redde liv kan være kort og behovet for å krysse grensen vil kunne bli avgjørende.

Scenario fører til dilemma.

Krysse grensen hvor fiendtligheter ifm væpnet konflikt pågår/har funnet sted uten mottatt grenseklarering, eller ikke redde liv?

Fredstid? Avtaler?

Utviklingstrekk mot spesiell beskyttelse av SAR personell, fartøy og Infrastruktur

Sivile har grunnleggende generell beskyttelse gjennom distinksjonsprinsippet.
Alle samvirkepartnere i redningstjenesten må vurdere sitt grunnlag for spesiell beskyttelse for å få utvidet vern.

